

แถลงข่าวผลการสัมมนาเรื่อง

“การสรุปทฤษฎีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในกรณี โครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย”

วันอังคารที่ 28 เดือนมกราคม 2546 ณ อาคารรัฐสภา ถนนอุทอง กรุงเทพมหานคร

จัดโดย : คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ร่วมกับ คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา

เรียน ประชาชนและสื่อมวลชน

สิ่งที่แนบมาด้วย กำหนดการสัมมนา

สืบเนื่องจากการจัดสัมมนาในเรื่อง ในวันที่ และ ณ สถานที่ ดังกล่าวข้างต้น (ตามกำหนดการดังแนบ) คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมกับ คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา และสนับสนุนโดยเครือข่ายเคลื่อนไหวสังคม (คคส.) ขอเรียนให้ทราบผลการสัมมนาเรื่องดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. ข้อเท็จจริง

- 1.1 การดำเนินการโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นเวลายาวนานแล้ว ตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีของไทย และ ดาโต๊ะ ฮุนเซ็น ออนันต์ นายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย และขาดการให้ภาคประชาชนได้รับรู้และมีส่วนร่วมตัดสินใจมาตั้งแต่ต้น รัฐบาลในชุดต่อมาแม้จะได้มีการระดมการประชาสัมพันธ์แต่ก็เกิดขึ้นเมื่อโครงการได้ดำเนินการทำสัญญาตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาลสองประเทศ และบริษัทร่วมทุนต่างๆ แล้ว จนเกิดเป็นข้อผูกพันตลอดมา (โปรดดูเอกสารเบื้องต้น – โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย-แจกในงานสัมมนา)
- 1.2 ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและประชาชน และ มีความรุนแรงมากขึ้นในระยะหลังๆ เพราะปัญหาทางโครงสร้าง แม้จะมีการทำประชาพิจารณ์สองครั้งก็ยังไม่สามารถนำไปสู่การได้ข้อยุติ ทำให้ประชาชนอยู่ในสภาพขาดความชัดเจนต่อ อนาคตของการประกอบอาชีพ และผลกระทบต่อวิถีชีวิตมาเป็นระยะเวลานาน
- 1.3 การรับรู้ในสิทธิของตนของตน ของประชาชน โดยเฉพาะสิทธิชุมชนมีมากขึ้นในระยะหลัง ๆ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าหลังจากมีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งสนับสนุนสิทธิดังกล่าว แต่การรับรู้ในหลักการสิทธิมนุษยชน และสิทธิชุมชนของเจ้าหน้าที่รัฐยังขาดความกระจ่างชัด
- 1.4 เกิดช่องว่างในความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ โดยทั้งสองฝ่ายไม่เข้าหาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน
- 1.5 การขาดกรอบกติกาที่ชัดเจนที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ และการปฏิบัติการตอบโต้ต่อกันนำไปสู่การกระทำที่รุนแรง และการบาดเจ็บของประชาชน
- 1.6 การจับกุมแกนนำผู้ประท้วงดูเหมือนว่าจะมีจุดอ่อนในเชิงการคำนึงถึงสิทธิผู้ต้องหา และการที่อัยการส่งฟ้องศาลโดยเร็ว แต่กลไกคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ได้ดำเนินการก่อนหน้ายังดำเนินการไม่เสร็จสิ้น
- 1.7 การที่กลไกเพื่อสนับสนุนการยุติข้อขัดแย้งและหาทางออกที่เหมาะสมในปัจจุบัน เช่น การจัดทำประชาพิจารณ์ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ของวุฒิสมาชิก และ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ยังไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างได้ผล

2. บทเรียน

- 2.1 การดำเนินการโครงการพัฒนาของรัฐบาล โดยขาดการร่วมกำหนดของประชาชนมาตั้งแต่ต้นได้นำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงในระยะต่อมา และนำไปสู่ความสูญเสียใน

- ด้านงบประมาณ ทรัพย์สินของทางราชการ ระยะเวลา และหาหน้ะภัยของประชาชนทั้งในทางทรัพย์สินและร่างกาย การดำเนินการในอนาคตจึงต้องแก้ไขจุดอ่อนที่ผ่านมา
- 2.2 การไม่สามารถแก้ปัญหาด้านโครงสร้างที่กำหนดต่อทุกฝ่าย และไม่สามารถหาข้อยุติที่ลงตัวสะท้อนถึงการด้อยประสิทธิภาพของกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจ อาทิ การทำประชาพิจารณ์ การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกลุ่มต่างๆ
  - 2.3 ความไม่สมดุลในการรับรู้สิทธิของทั้งสองฝ่าย (ประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ) นำไปสู่การสนับสนุนให้เกิดความรุนแรงในการแก้ปัญหาเนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง “สิทธิมนุษยชนสากลและสิทธิชุมชน”
  - 2.4 ช่องว่างระหว่างรัฐกับเจ้าหน้าที่กับประชาชนนำไปสู่ความห่างเหินไม่ไว้วางใจ ไม่ประสานกันอย่างสมานฉันท์ และก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ตลอดมา
  - 2.5 ขาดกรอบกติกาที่ชัดเจนนำไปสู่การปฏิบัติงานที่เกิดการปะทะระหว่างตำรวจ และประชาชน
  - 2.6 การจับกุมแกนนำผู้ประท้วงที่ดูเหมือนว่าจะมีจุดอ่อนในเชิงการคำนึงถึงสิทธิผู้ต้องหา และการที่อัยการส่งฟ้องศาลโดยเร็ว อาจส่งผลต่อการทำหน้าที่ของกลไกคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่ได้ดำเนินการก่อนหน้า และนำไปสู่ความล้าหลังของหน่วยงานรัฐในการทำหน้าที่ต่อประชาชนกลุ่มเดียวกัน
  - 2.7 การที่กลไกเพื่อการยุติข้อขัดแย้งและหาทางออกที่เหมาะสมยังไม่สามารถดำเนินการอย่างได้ผล นำไปสู่ความล่าช้าของการแก้ปัญหา และมีแนวโน้มว่าการตัดสินใจของรัฐบาลจะขาดความรอบคอบ และประชาชนจะต่อต้านโครงการนี้ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 3.1 รัฐจำเป็นต้องปรับปรุงระบบ กติกา หรือกฎเกณฑ์ และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาต่างๆ อันเป็นการทำงานเชิงรุกเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ระบบ กติกาหรือ กฎเกณฑ์ และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องจัดสร้างขึ้นใหม่โดยการมีส่วนร่วมของรัฐกับประชาชน ที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และสิทธิชุมชน ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้
- 3.2 การแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างเป็นสิ่งจำเป็น และควบคู่กับการแก้ไขกรณีต่าง ๆ การยึดหลักสันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งย่อมมีความจำเป็น แต่กระนั้นก็ได้หมายความว่าหลักสันติวิธีในการแก้ปัญหาจะถูกใช้ทำให้ภาคประชาชนอ่อนแอ และไม่กล้าแสดงออกถึงความคิดเห็นและความต้องการอย่างตรงไปตรงมา และอย่างได้รับการรับรองถึงโอกาสการใช้ช่องทางต่าง ๆ ที่จะทำการแสดงออกซึ่งสิทธิอย่างกว้างขวาง
- 3.3 การให้ความรู้ความเข้าใจถึงหลักการ “สิทธิมนุษยชนสากลและสิทธิชุมชน” เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากทั้งต่อผู้นำรัฐบาล เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำประชาชนระดับท้องถิ่น และนักพัฒนาเอกชน และยังคงต้องการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย ซึ่งภารกิจดังกล่าวเป็นเรื่องที่รัฐบาลจำเป็นต้องถือเป็นภารกิจเร่งด่วน และยอม “ลงทุนทางสิทธิมนุษยชน” โดยเร็ว ด้วยการเร่งรัดให้มีการตื่นตัวในเรื่อง “สิทธิมนุษยชนศึกษา” หรือ การให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้เรียนรู้ถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนทั้งในสถาบันการศึกษาและนอกสถาบันการศึกษาอย่างแท้จริงและถูกต้อง ควบคู่กับการคำนึงถึงสังคมแห่งสันติสุขและประชาธิปไตยในการเรียนรู้ดังกล่าว มิเช่นนั้นย่อมจักเกิดปัญหาความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาเช่นนี้อีกในอนาคตของโครงการพัฒนาต่างๆ
- 3.4 ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องให้ความสนใจกับการปฏิรูปการเมืองและมีสิทธิร่วมของประชาชนให้ปฏิบัติตามแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน และการลด

ทิวทัศน์หน้าเข้าหากันเพื่อความปรองดองและสันติสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในชาติ

- 3.5 การกำหนดกติกาเพื่อป้องกัน และแก้ปัญหาความขัดแย้งควรเกิดขึ้นโดยเร็ว เช่น อาจออกมาในรูปกฎหมายเพื่อการอำนวยความสะดวกต่อประชาชนในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ และแสดงออกในทางสาธารณะในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐ ทั้งนี้บทบัญญัติจะต้องยึดหลักการและกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการกำกับดูแล และรวมถึงลงโทษผู้กระทำผิด
- 3.6 การดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมต่อผู้ต้องหาของทางตำรวจจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนโดยเคร่งครัด และมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานอัยการสูงสุด ต่อกรณีการนำเรื่องที่อยู่ระหว่างการใช้สิทธิตาม พ.ร.บ. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขึ้นฟ้องศาล
- 3.7 จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกลไกแก้ปัญหาที่มีอยู่เดิม ให้ได้ผลควบคู่กับการพัฒนากลไกใหม่ ๆ เพื่อหาข้อยุติที่เหมาะสม เช่น
- การกำหนดกรอบกติกาที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้สำหรับทุกฝ่ายในการแก้ปัญหา
  - การมีคนกลางเพื่อรวบรวมความเห็นของสาธารณะอย่างกว้างขวาง
  - การสรรหาคณะกรรมการ (สันติวิธีแห่งชาติ) โดยผู้แทนองค์กรต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่คอยประสานระหว่างทั้งสองฝ่าย
  - การเสริมสร้างวัฒนธรรมสันติวิธี (Culture of Peace : เริ่มจาก UNESCO)
  - การเสริมสร้างความเข้มแข็งในวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน และสิทธิชุมชนท้องถิ่น และให้ชุมชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตตนเองเพื่อความยั่งยืนของชุมชน และการรู้เท่าทัน และสามารถโต้ตอบต่อทุนนิยมโลกาภิวัตน์ที่กระทำต่อชุมชน
  - การเสริมสร้างวัฒนธรรม และวิถีชีวิตแห่งความโปร่งใส และความสุจริต
  - การปฏิรูปกฎหมายต่าง ๆ และออกกฎหมายใหม่ให้เป็นธรรมรองรับต่อการแสดงออกในความเห็นเพื่อสาธารณะส่วนรวม และเพื่อท้องถิ่นของประชาชน และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน
  - การที่รัฐบาล ราชการ และประชาชน จะต้องเคารพในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันอย่างเคร่งครัด และยึดถือสิทธิแก่ชุมชนเป็นข้อเสนอลงนโยบาย และยุทธศาสตร์ของชาติ
  - การให้สิทธิแก่ชุมชนท้องถิ่นในการกำหนดเจตจำนงของตนเองอย่างสร้างสรรค์ (มิใช่การแบ่งแยกดินแดน เป็นการปลดปล่อยชุมชนให้เป็นอิสระ มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อพัฒนาศักยภาพของสังคม)
  - การให้การศึกษาเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน และสิทธิชุมชนแก่ประชาชนต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่รัฐต่าง ๆ อย่างกว้างขวางทั้งในระบบการศึกษาที่เป็นทางการ และในวิถีชีวิตทั่วไป

แถลงข่าวโดย

ผู้แทน

คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ร่วมกับ คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา

วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2545 (วันที่นำเสนอเอกสารฉบับนี้ต่อที่ประชุมคณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา)

กำหนดการสัมมนาเรื่อง

“การสรุปทบทเรียนความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในกรณี โครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย”

วันอังคารที่ 28 เดือนมกราคม 2546 ณ อาคารรัฐสภา ถนนอุทอง กรุงเทพมหานคร

จัดโดย : คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ร่วมกับ คณะกรรมาธิการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา

8.00-8.45 น.	ลงทะเบียน
8.45-9.15 น.	- กล่าวรายงาน และกล่าวต้อนรับ โดย ผศ. ดร. สุทิน นพเกตุ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และประธานคณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา - กล่าวเปิดการประชุม โดย นายพิเชฐ พัฒนโชติ รองประธานวุฒิสภา
9.15-10.00 น.	ปาฐกถาพิเศษในหัวข้อ “สันติวิธีในการจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน” โดย ศ. นพ. ประเวศ วะสี
10.00-11.00 น.	อภิปรายหัวข้อ “ความเป็นจริงในสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในกรณีโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย” โดย <ul style="list-style-type: none"> ● นายบรรจง นะแส ผู้แทนประชาชนผู้ถูกจับกุมกรณี โครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย ณ จังหวัดสงขลา ● พ.ต.อ. กระจำจ สวรรธรัตน์ รองผู้บังคับการตำรวจภูธร 9 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ● นายพิเชียร อำนาจจรประเสริฐ อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา ดำเนินการอภิปราย
11.00-12.00 น.	อภิปรายหัวข้อ “สรุปทบทเรียนและนำเสนอทางออกที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน” โดย <ul style="list-style-type: none"> ● ผศ. ดร. สุทิน นพเกตุ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และประธานคณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ● นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ประธานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ● นายพิเชียร อำนาจจรประเสริฐ อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา ดำเนินการอภิปราย
12.00-12.30 น.	ซักถาม และแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น จากผู้เข้าร่วมสัมมนา
12.30-13.30 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.30-16.00 น.	อภิปรายหัวข้อ “สรุปทบทเรียนและนำเสนอทางออกที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน” (ต่อ) โดย <ul style="list-style-type: none"> ● นายยศศักดิ์ โกศัยกานนท์ ผู้อำนวยการ คณะกรรมาธิการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา ● นายสมหมาย ปาโรจน์รัตน์ บรรณาธิการอำนวยการหนังสือพิมพ์มติชน ● รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ● ศ. (พิเศษ) ดร. ชลธิรา สัตยวิวัฒนา ผู้อำนวยการวิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยรังสิต และอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ● ดร. โชคชัย สุทธาเวศ เลขาธิการ คณะอนุกรรมการสิทธิมนุษยชนศึกษา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดำเนินการอภิปราย
16.00-16.30	ซักถาม และแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น จากผู้เข้าร่วมสัมมนา
16.30-17.00 น.	กล่าวปิดการสัมมนา ศ. เสน่ห์ จามริก ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(พิธีกรภาคเช้า : รศ. ดร. เอื้อจิตต์ วิโรจน์ไตรรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักเผยแพร่และประสานงานเครือข่าย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และ พิธีกรภาคบ่าย : ผศ. ดร. สุทิน นพเกตุ)